

# Etică bancară. Codul de conduită al înalților funcționari ai Băncii Centrale Europene

Carmen Adriana GHEORGHE<sup>1\*</sup>

<sup>1</sup> Universitatea Transilvania din Brașov.

\*Corespondență: carmenadrianagheorghe@yahoo.com

**Rezumat:** *Integrarea finanțării - ca fundament al funcționării progresiste a societății umane - impune, în prezentul aflat în crize multiple, ca cerințele unui comportament etic să fie asimilate activității bancare. Noțiunile care aparțin sferei demnității umane - etică, integritate, morală- trebuie să fie integrate organic celor specifice băncii - risc, fonduri bănești, creditare, supraveghere bancară. Acest proces de impunere a culturii etice în afacerile bancare s-a accentuat începând cu anul 2015, când Banca Centrală Europeană, ca nucleu al sistemului bancar european, a emis un Cadru Etic aplicabil la nivelul Sistemului European al Băncilor Centrale, al Eurosistemului și al Mecanismului Unic de Supraveghere. Pornind de la faptul că, în România, băncile se află într-un regres al reputației și al încrederii, prezentul studiu tratează rolul și importanța Codului de conduită pentru înalții funcționari ai Băncii Centrale Europene, introdus în 2019, act normativ având în centrul său noțiunile de interes public și standarde de integritate*

**Cuvinte cheie:** Banca Centrală Europeană, cadru etic, cod de conduită, cultură etică

**Abstract:** *The integration of financing - as a foundation of the progressive functioning of human society - requires in the present one in multiple crises that the requirements of an ethical behavior be assimilated to the banking activity. The notions that belong to the sphere of human dignity - ethics, integrity, morality - must be organically integrated with those specific to the bank - money, credit, banking supervision. This process of imposing an ethical culture in banking has intensified since 2015, when the ECB, as the core of the European banking system, issued an Ethical Framework applicable to the ESCB, the Eurosystem and the SSM. In Romania, banks are in a decline in reputation and trust. The role of the Code of Conduct for senior ECB officials introduced in 2019 is the subject of this study, focusing on the notions of public interest and integrity standard. The role of the Code of Conduct for senior ECB officials introduced in 2019 is the subject of this study, focusing on the notions of public interest and integrity standard.*

**Keywords:** European Central Bank, ethical framework, code of conduct, ethical culture

**Citation:** Gheorghe, C.A. Etică bancară. Codul de conduită al înalților funcționari ai Băncii Centrale Europene

*Etică și Deontologie*. 1(2), 41-49  
<https://doi.org/10.52744/RED.2021.02.05>

**Publisher's Note:** RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.



**Copyright:** © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

## 1. Introducere

Cele trei entități financiare fundamentale ale Uniunii Europene (U.E): Sistemului European al Băncilor Centrale (S.E.B.C.), Mecanismul Unic de Supraveghere (M.U.S.) și Eurosistemul, au în centrul funcționării administrative și instituționale Banca Centrală Europeană (B.C.E.) Cu un statut definit de obiectul principal - asigurarea stabilității prețurilor - B.C.E. este independentă politic astfel încât sistemul monetar al zonei euro să se afle în centrul politicii sale monetare. Statutul S.E.B.C. (Statut, 2016) și Tratatul privind funcționarea U.E. conțin cei cinci piloni ai independenței funcționale (TFUE, 2012): independența instituțională, independența personală și operațională, independența financiară, independența organizațională și independența juridică

*Independența personală* le garantează membrilor Consiliului guvernatorilor siguranța mandatului și le permite să evite orice conflicte de interese. În această privință, Statutul S.E.B.C./B.C.E. protejează independența personală a organelor de decizie ale B.C.E. prin prevederea unor contracte pe durată determinată relativ îndelungate și prin interzicerea revocării din funcție pe baza rezultatelor unor politici aplicate anterior. În acest sens, se consideră esențial ca guvernatorii băncilor centrale să dețină mandate semnificativ mai lungi decât cele ale politicienilor; astfel, guvernatorii băncilor centrale pot avea în vedere un orizont mai îndepărtat, concentrându-se asupra aspectelor pe termen mediu, în timp ce politicienii au obiective pe termen mai scurt, în concordanță cu ciclurile electorale.

*Independența financiară* este asigurată prin bugetul propriu al B.C.E., care este independent de cel al U.E., și prin subscrierea și vărsarea integrală a capitalului B.C.E. de către băncile centrale naționale din cadrul Eurosistemului. Legitimitatea democratică a băncilor centrale independente este reglementată diferit în funcție de fiecare sistem democratic.

Legitimitatea democratică a B.C.E./S.E.B.C., poate fi evidențiată prin trei elemente. În primul rând, ratificarea Tratatului și a amendamentelor aduse statutelor băncilor centrale naționale de legislația națională, în al doilea rând, numirea membrilor Consiliului guvernatorilor, alcătuit din membrii Comitetului executiv al B.C.E. și din guvernatorii băncilor centrale naționale, de către instituții democratice. Președintele B.C.E. și ceilalți membri ai Comitetului executiv pot fi audiați de comisiile competente ale Parlamentului European, fie la solicitarea Parlamentului, fie la solicitarea acestora.

Deținând personalitate juridică și cu un spectru al independenței atât de larg, se nasc firesc o serie de întrebări legitimate de libertatea membrului/cetățeanului din

statul membru: „Care sunt limitele între care această independență ce tinde spre absolut, se poate cantona?” „Cum acționează resursa umană a Băncii Centrale de la cel mai înalt nivel, astfel încât să ofere un exemplu personal de integritate morală?”, „Este etica de domeniul afacerilor? Cum facem să se aplice activității bancare standardele etice?” ș. a.

Pentru a răspunde la aceste întrebări, este necesară stabilirea cadrului legislativ, a unui scurt istoric al acestuia, stabilirea rolului Comitetului de etică al B.C.E și a documentelor emise de acesta.

## 2. Etica bancară. Cadru legislativ

Dacă analizăm prevederile instituționale ale B.C.E. vom observa ca acestea au ca scop reglementarea elementelor esențiale pentru funcționarea băncii (Morra & al., 2017): Comitetul Executiv, Consiliul General și Consiliul de Supraveghere. Aceste norme sunt cuprinse în Decizia Băncii Centrale Europene din 1999 privind Regulamentul de procedură al Comitetului executiv la Băncii Centrale Europene (Decizie BCE, 1999), Decizia Băncii Centrale Europene din 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Consiliului general al Băncii Centrale Europene (Decizie BCE, 2004a), Versiunea consolidată a Deciziei Băncii Centrale Europene din 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Decizia Băncii Centrale Europene (Decizie BCE, 2004b), Versiunea consolidate a Regulamentului de procedură al Consiliului de supraveghere al Băncii Centrale Europene (Regulament, 2020).

Încercările de standardizare a conduitei bancare au apărut în 2001, odată cu propunerea Primului cod de conduită - Codul specific de conduită pentru membrii Consiliului guvernatorilor, revizuit în 2006, au continuat cu un Cod suplimentar de criterii etice pentru membrii Comitetului executiv în 2006, revizuit în 2019, și cu un Cod de conduită pentru membrii Consiliului de supraveghere în 2014 (Cod, 2019; Moschella, & Diodati, 2020).

În altă categorie se încadrează Codul etic consolidat pentru membrii personalului (Cod, 2015), înființarea Biroulului de conformitate și guvernanta (Cod, 2019) și înființarea Comitetului de etică la nivel înalt în anul 2015 (Decizie, 2015). Vorbim deci de includerea termenului de "etică" la B.C.E. abia din anul 2015, pe de o parte pentru înalții funcționari, pe de altă parte pentru membrii personalului (Pogace, 2014).

În sfârșit, pentru M.U.S. și Eurosistem au fost prevăzute standarde minime commune în: Orientarea (U.E.) 2015/855 a B.C.E. (Orientare, 2015a) și Orientarea (U.E.) 2015/856 a B.C.E (Orientare, 2015b).

Cu toate acestea, anul 2019 este marcat de adoptarea cadrului etic al acestor entități de conducere a B.C.E., ceea ce presupune că normele eticii ar putea fi răspunsul la întrebarea privind limitele independenței B.C.E.

În lumina celor anterior prezentate, să interpretăm intervenția din 2015 a B.C.E., de finanțare a celor patru bănci elene aflate în criză - din România și din Bulgaria - ca cel din urmă gest de încălcare a eticii bancare pe care l-ar putea săvârși? (Mediafax, 2015). Puțin probabil. Dacă aceste active ar fi fost trecute sub controlul băncilor centrale naționale, băncile-mamă din Grecia ar fi fost afectate imediat, ceea ce ar fi putut da o lovitură finală sistemului financiar elen. Secretul acestei operațiuni de finanțare, tăcerea Băncilor Centrale din România și Bulgaria dau încă de gândit cu privire la conduita etică a industriei bancare de la cel mai înalt nivel. Iar faptul că linii swap similare, prin care băncile centrale se pot împrumuta de la B.C.E. pentru a reîmprumuta bani pe piața locală au mai fost utilizate în perioada crizei financiare din zona euro, dar au fost anunțate public- se interpretează în sensul că interesele B.C.E., mai precis conflictele de interese și încălcările deontologiei bancare europene sunt încă prezente în realitatea financiar-bancară (Fassin & Gosselin, 2011).

Intrarea în vigoare a Codului de conduită trebuie să facă legătura între noțiuni cu caracter nepatrimonial și cele care țin de activitatea bancară, patrimoniale prin esență. Credibilitatea, încrederea, reputația, etica profesională pot fi reduse la profit sau sferele de aplicare rămân în continuare paralele?

### **3. Domeniul de aplicare a Codului. Puterea exemplului și declarația de conduită etică**

Intrarea în vigoare a unui Cod unic urmărește să reflecte cele mai bune practici din domeniul băncilor centrale, din sfera supravegherii, să reflecte caracteristicile B.C.E. și independența acesteia. Codul de conduită pentru înalții funcționari ai B.C.E. nu aduce atingere normelor etice mai stricte aplicabile membrilor și supleanților în virtutea dreptului național. Un exemplu ar fi Codul de Conduită al industriei bancare din România, din 2018, care revizuieste Codul de Etică Bancară aprobat în anul 2009 (Cod, 2018).

Aprobarea Codului de către Consiliul Guvernatorilor impune, pentru membrii organelor de conducere, principiul puterii exemplului și norme unice pentru întreaga resursă umană a B.C.E.

Structurat pe două direcții principale - Domeniul de aplicare și Standardele propriu zise - Codul pentru conduită pentru Înalții funcționari ai B.C.E. „urmărește punerea în aplicare a celor mai înalte standarde de etică profesională, asigurând astfel că membrii organismelor sale de nivel înalt conduc prin puterea exemplului și inspiră

angajații din cadrul Eurosistemului, S.E.B.C. și M.U.S. să respecte astfel de standarde în exercitarea atribuțiilor lor“ (Preambul, pct.9).

Domeniul de aplicare se referă la organisme B.C.E. de nivel înalt, respectiv la Consiliul Guvernatorilor B.C.E., Comitetul Executiv al B.C.E. și Consiliul de Supraveghere al B.C.E.

Se supun prevederilor Codului două categorii de membri - membrii și supleanții din cadrul reuniunilor Consiliului Guvernatorilor sau din Consiliul de Supraveghere, pe de o parte, și membrii Consiliului General, ai Comitetului de audit, ai Comitetului de etică și ai Comitetului administrativ de control, pe de altă parte, aceștia fiind obligați să semneze declarația de conduită etică. Fac excepție, și în consecință nu au obligația de a semna declarația de conduită etică, membrii personalului B.C.E. care participă la reuniunile organismelor B.C.E. de nivel înalt și care fac obiectul cadrului etic.

Însoțitorii care participă la reuniunile Consiliului Guvernatorilor sau ale Consiliului de Supraveghere nu se supun acestei obligații, însă, înainte de a participa pentru prima dată la oricare dintre reuniuni, semnează o declarație de conduită etică care cuprinde: principiul general al evitării conflictelor de interese, interzicerea utilizării informațiilor confidențiale și normele privind secretul profesional,

Articolele 3-18 din Partea a II-a a Codului au ca fundament principiile activității B.C.E.: (i) secretul profesional și (ii) separarea funcției de supraveghere de funcția de politică monetară, fiind reglementate șase aspect principale: activitatea privată și mandatele oficiale, relațiile cu grupurile de interes, aparițiile publice și declarațiile publice, declarațiile de interese. În baza acestora, obligațiile asumate privind conduita etică sunt incidente și după încetarea îndatoririlor și responsabilităților față de B.C.E.

#### **4. Rolul Comitetului de etică al B.C.E.**

În prezent, Comitetul de etică al B.C.E., instituit prin Decizia (UE) 2015/433 a Băncii Centrale Europene are ca atribuții (Claveau & al., 2018):

1. Emite avize în situațiile în care există îndoieli cu privire la dispozițiile codului și, atunci când este cazul, cu privire la aplicarea practică a Codului.

De exemplu, membrii și supleanții solicită Comitetului de etică să emită un aviz referitor la perioadele de incompatibilitate care li se aplică în temeiul prevederilor din Cod, înainte de se implica într-o viitoare activitate profesională remunerată. Comitetul de etică poate recomanda în aviz:

- fie să se renunțe la perioadele de incompatibilitate, fie să se scurteze durata acestora atunci când circumstanțele legate de posibilitatea unor conflicte de interes rezultate din activitățile profesionale remunerate ulterioare permit acest lucru;

- să se prelungească cu până la maximum doi ani, în cazul membrilor, și cu un an, în cazul supleanților, perioadele de incompatibilitate prevăzute la articolul 17.1 litera (a) și la articolul 17.2 litera (a). Această prelungire a perioadei de incompatibilitate se instituie:
  - a) în cazul activităților profesionale remunerate ulterioare relevante la instituții de credit semnificative sau mai puțin semnificative, în a căror supraveghere membrul sau supleantul a fost direct implicat,
  - b) în cazul în care, există posibilitatea unor conflicte de interes rezultate din astfel de activități profesionale remunerate.

Avizele emise de Comitetul de etică în baza articolelor 17.3 și 17.4 din Cod sunt transmise Consiliului guvernatorilor. Apoi, Consiliul guvernatorilor face o recomandare autorității naționale competente sau băncii centrale naționale relevante, care va informa Consiliul guvernatorilor cu privire la orice impediment în implementarea recomandării respective.

2. Primește informări privind impedimente în respectarea Codului, inclusiv cu privire la orice impediment care rezultă din dispoziții de drept național aflate în conflict.

Astfel, membrii și supleanții informează în scris Comitetul de etică în legătură cu:

- orice activități private pe care intenționează să le desfășoare
- activitățile private și mandatele oficiale în curs ale acestora

Membrii și supleanții informează în scris, fără întârzieri nejustificate, pe președintele organismului B.C.E. de nivel înalt și Comitetul de etică cu privire la orice situație care ar putea da naștere unor preocupări legate de conflicte de interese. În special, aceștia se recuză de la a lua parte la orice discuție, deliberare sau vot cu privire la orice astfel de situație, nefiindu-le furnizată niciun fel de documentație aferentă.

O altă situație se referă la soți, soții, parteneri și parteneri. Astfel, membrii și supleanții informează în scris, de îndată, pe președintele organismului B.C.E. de nivel înalt relevant și Comitetul de etică cu privire la orice activitate profesională sau altă activitate remunerată desfășurată de soții/soțiile sau partenerii/partenerii acestora care ar putea da naștere unor preocupări legate de conflicte de interese (Demmke & Henökl, 2007).

În sfârșit, înalților funcționari le revin obligații etice cu privire la cadouri. Membrii Comitetului executiv, președintele Consiliului de supraveghere și reprezentanții B.C.E. în Consiliul de supraveghere înregistrează, fără întârzieri nejustificate, la secretarul Comisiei de etică, orice cadou sau ofertă de cadou primită, indiferent de valoare. Alți membri și supleanți se supun normelor procedurale naționale aplicabile în materie de înregistrare a cadourilor.

Tranzacțiile financiare efectuate de înalții funcționari sunt și ele monitorizate. Membrii și supleanții fac obiectul raportării și monitorizării conformității în legătură cu tranzacțiile financiare private ale acestora, astfel cum se prevede în normele procedurale naționale aplicabile, și transmit anual Comitetului de etică o confirmare scrisă a faptului că s-au conformat normelor procedurale naționale aplicabile privind tranzacțiile financiare private și că raportarea și monitorizarea conformității în legătură cu tranzacțiile financiare private ale acestora s-au efectuat în conformitate cu normele procedurale naționale aplicabile.

Efectele aplicării Codului se prelungesc și după încheierea mandatului. Membrii informează în scris președintele organismului B.C.E. de nivel înalt în cauză și Comitetul de etică cu privire la intenția lor de a se implica în orice activitate profesională remunerată în cursul perioadei de doi ani de la încheierea mandatului acestora sau de la data încetării calității lor de membru al unui organism al B.C.E. de nivel înalt.

## **5. Obligații etice specifice**

Având un interes real ca membrii săi să adere și să se supună aceluiași norme de conduită profesională, B.C.E. urmărește ca ansamblul standardelor etice să se aplice atât pe durata mandatului, cât și după încetarea raporturilor de muncă.

Dintre obligațiile etice din timpul exercitării mandatului sau al deținerii calității de membru al unui organism B.C.E. de nivel înalt, amintim:

- Informațiile confidențiale (adică secretul profesional sau informațiile sensibile) nu pot fi divulgate altfel decât deliberat, ca parte a strategiei de comunicare convenite a B.C.E. O grijă deosebită trebuie avută cu privire la divulgarea de informații confidențiale în discursuri sau declarații publice sau prin transmiterea acestora către mijloacele de informare în masa. În această situație astfel de informații se tratează în conformitate cu normele interne convenite cu privire la tratamentul informațiilor sensibile ale S.E.B.C. și M.U.S.
- Separarea supravegherii prudentiale de orice altă funcție. Aceasta înseamnă că membrilor și supleanților din organisme B.C.E. le revine obligația separării supravegherii prudentiale de orice altă funcție, inclusiv față de atribuțiile de politică monetară (Decizie, 2014).
- Evitarea conflictului de interese, care este definit relativ la activitatea profesională remunerată a soțului sau partenerului, iar avantajele sunt considerate cadourile, ospitalitatea, premiile, titlurile, decorațiile, invitațiile la evenimente.
- Neutilizarea informațiilor confidențiale în beneficiu propriu sau în beneficiul unui terț la efectuarea tranzacțiilor financiare de către membrii și supleanții,



inclusiv atunci când aceste tranzacții financiare au caracter privat și indiferent dacă astfel de tranzacții se efectuează direct sau prin intermediul unui terț, atât pe risc și în nume propriu, cât și pe riscul și în numele unui terț.

În ceea ce privește obligațiile care revin după încetarea relațiilor de muncă, cele mai importante sunt:

- obligația de informare. În conformitate cu prevederile art. 17 punctele 1-7, timp de doi ani de la încheierea mandatului sau de la data încetării calității de membru al unui organism al B.C.E. de nivel înalt membrii informează în scris organismul B.C.E. și Comitetul de etică despre intenția lor de a se implica în orice activitate profesională remunerată.
- obligația depunerii unei declarații pe propria răspundere. În plus față de obligația de informare, membrii și supleanții transmit anual Comitetului de etică, pe durata perioadei de notificare de un an sau de doi ani de la încetarea mandatului acestora, o declarație pe propria răspundere semnată în care confirmă activitățile lor profesionale remunerate și remunerația respectivă, un raport în acest sens fiind prezentat președintelui.

## Concluzii

Intervenția crizei pandemice la începutul anului 2020 a diminuat intenția celor mai înalte organisme financiar-bancare din U.E. de a reglementa aspectele imorale, de corupție și abatere de la etica profesională a resurselor umane cu funcții de conducere din B.C.E. Atâta timp cât codul conține prevederi amănunțite cu privire la faptele care pot constitui o conduită neetică și doar o singură sancțiune – mustrarea - urmată, eventual, de un anunț public, rolul Codului de conduită a înalților funcționari din B.C.E. rămâne destul de diluat.

## Referințe

- Claveau, F., Dietsch, P., & Fontan, C. (2018), The ethics of central banking. In *The Routledge Handbook of Ethics and Public Policy*, pp. 178-190, Routledge.
- Cod, (2015), Cadrul etic al BCE. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C\\_.2015.204.01.0003.01.RON&toc=OJ%3AC%3A2015%3A204%3ATOC](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2015.204.01.0003.01.RON&toc=OJ%3AC%3A2015%3A204%3ATOC)
- Cod, (2018), Codul de Conduită al industriei bancare din România, din 2018, care revizuieste Codul de Etică Bancară aprobat în anul 2009, pe site-ul A.R.B., <https://www.arb.ro/wp-content/uploads/7-Cod-de-conduita-ARB.pdf>
- Cod, (2019), Cod de conduită pentru înalții funcționari ai Băncii Centrale Europene, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XB0308\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XB0308(01)&from=EN)
- Decizie BCE, (1999), Decizia Băncii Centrale Europene din 12 octombrie 1999 privind Regulamentul de procedură al Comitetului executiv al Băncii Centrale Europene, *OJ L 314, 8.12.1999, p. 34–35.*



- Decizie BCE, (2004a), Decizia Băncii Centrale Europene din 17 iunie 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Consiliului general al Băncii Centrale Europene (BCE/2004/12) *OJ L 267M*, 12.10.2005, p. 15–17.
- Decizie BCE, (2004b), Decizia Băncii Centrale Europene din 19 februarie 2004 de adoptare a Regulamentului de procedură al Băncii Centrale Europene.
- Decizie, (2015), Decizia (UE) 2015/433 a Băncii Centrale Europene din 17 decembrie 2014 privind instituirea unui Comitet de etică și regulamentul de procedură al acestuia. *JO L 70*, 14.3.2015, p. 58.
- Demmke, C., & Henökl, T. (2007), Managing Conflicts of Interests–Ethics Rules and Standards in the Member States and the European Institutions. *EIPAScope*, 2007(3), 1-7.
- Fassin, Y., & Gosselin, D., (2011), The collapse of a European bank in the financial crisis: An analysis from stakeholder and ethical perspectives. *Journal of business ethics*, 102(2), 169-191.
- Mediafax, (2015), BCE a creat linii secrete de finanțare către România și Bulgaria, pentru băncile elene. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/mapamond/bce-a-creat-linii-secrete-de-finantare-catre-romania-si-bulgaria-pentru-bancile-elene-416749>
- Morra, C.B., Smits, R., & Magliari, A., (2017), The administrative board of review of the European Central Bank: experience after 2 years. *European Business Organization Law Review*, 18(3), 567-589.
- Moschella, M., & Diodati, N.M., (2020), Does politics drive conflict in central banks' committees? Lifting the veil on the European Central Bank consensus. *European Union Politics*, 21(2), 183-203.
- Orientare, (2015a), Orientarea (UE) 2015/855 a Băncii Centrale Europene din 12 martie 2015 privind principiile unui Cadru etic al Eurosistemului și de abrogare a Orientării BCE/2002/6 privind standardele minime aplicabile Băncii Centrale Europene și băncilor centrale naționale cu ocazia efectuării operațiunilor de politică monetară, a operațiunilor de schimb cu rezervele valutare ale BCE și a gestionării activelor din rezervele valutare ale BCE. *JO L 135*, 2.6.2015, p. 23.
- Orientare, (2015b), Orientarea (UE) 2015/856 a Băncii Centrale Europene din 12 martie 2015 privind principiile unui Cadru etic pentru Mecanismul unic de supraveghere. *JO L 135*, 2.6.2015, p. 29.
- Pogace, E., (2014), *The Role of Ethics for Central Bank Senior Management: A Comparative Analysis of Recent Developments*. Int'l. In-House Counsel J., 8, 1.
- Regulament, (2020), Regulamentul de procedură al Consiliului de supraveghere al Băncii Centra, EUR-Lex - 02014Q0621(01)-20200727 - EN - EUR-Lex (europa.eu)
- TFUE, (2021), Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 26.10.2012, [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC\\_2&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF)
- Statut, (2016), PROTOCOLUL (nr. 4) PRIVIND STATUTUL SISTEMULUI EUROPEAN AL BĂNCILOR CENTRALE ȘI AL BĂNCII CENTRALE EUROPENE. *OJ C 202*, 7.6.2016, p. 230–250